

Eduard Weyr (1852-1903)

Jindřich Bečvář
Eduard Weyr

In: Jindřich Bečvář (editor): Eduard Weyr (1852-1903). (Czech). Praha: Prometheus, 1995. pp. 35–66.

Persistent URL: <http://dml.cz/dmlcz/400550>

Terms of use:

© Jednota českých matematiků a fyziků

Institute of Mathematics of the Czech Academy of Sciences provides access to digitized documents strictly for personal use. Each copy of any part of this document must contain these *Terms of use*.

This document has been digitized, optimized for electronic delivery and stamped with digital signature within the project *DML-CZ: The Czech Digital Mathematics Library* <http://dml.cz>

EDUARD WEYR

Jindřich Bečvář

Eduard Weyr se narodil 22. června 1852 v Praze v Krakovské ulici č. 581 jako čtvrté dítě Františka a Marie Weyrových; byl pokřtěn v kostele sv. Štěpána. ¹⁾ Vyrostl ve skromných poměrech.

Ačkoliv otec zaujímal pěkné společenské postavení, nevyrostl přece Eduard v přebytku; postačí si připomenouti malé platy profesorů na středních školách v té době a veliký počet sourozenců; měl Eduard tři bratry a šest sester. ([5], str. 457)

Patrně z hmotných důvodů byli manželé Weyrovi nuceni přibrati si na byt a vychování cizí studenty. Tak se stávalo, že za rodinným stolem sedávalo až 15 osob. (viz [11])

V letech 1858–62 navštěvoval Eduard Weyr obecnou školu; tři roky chodil do německé hlavní školy u sv. Trojice (dnes Spálená č. 80/8), čtvrtý ročník absolvoval na české hlavní škole u P. Marie Sněžné (dnes Jungmannovo nám. č. 753/18), kam chodil i jeho bratr Emil. Po ukončení obecné školy vstoupil na německou reálku v Mikulandské ulici, kde dosahoval velmi dobrých výsledků; roku 1867 tam dokončil pátý ročník. ²⁾ Ve školním roce 1867/68 byl nemocen (spála), šestý ročník neabsolvoval, chodil však jako host na pražskou polytechniku na přednášky z matematiky.

Stejně jako starší bratr Emil, měl i Eduard výrazný matematický talent. Bylo to jistě zásluhou jejich otce, že se oba bratři v překvapivě nízkém věku úspěšně zapojili do vědecké práce. ³⁾ Pod vlivem otce a bratra Emila se Eduard začal zabývat novější (tj. projektivní) geometrií. Již v 16 letech zaslal své první práce vídeňské akademii; práce [W1], *Erweiterungen des Satzes von Désargues nebst Anwendungen*, byla otištěna, u dalších dvou prací [W1a] a [W1b] byl uveřejněn jen jejich název.

V roce 1868 se Eduard Weyr podrobil přijímací zkoušce a stal se řádným posluchačem odboru pro stavbu strojů pražské polytechniky. ⁴⁾ Od července 1868 do října 1871 složil zkoušky z matematiky (J. H. Durège (1821–1893) a J. Lieblein (1834–1881)), z fyziky (A. C. Waltenhofen (1828–1914)), z deskriptivní geometrie (K. Küpper (1828–1900)), z mineralogie (J. Krejčí (1825–1887)), z technické fyziky (Waltenhofen), z technické mechaniky (Č. Hausmann (1826–1896)), z geometrie polohy (J. Šolín (1841–1912)), z analytické mechaniky (F. J. Studnička (1836–1903)), z encyklopedie chemie (F. Šolba (1839–1910)), z geologie a paleontologie (J. Krejčí), z grafické statiky (Šolín), z geodézie (F. Müller (1835–1900)), stereotomie (Šolín) a nauky o strojích (Hausmann). ⁵⁾

Eduard Weyr studoval s výborným prospěchem; za vynikající výsledky studia v prvním ročníku měl být koncem roku 1869 odměněn pochvalným listem.

Z jeho ocenění však nakonec sešlo, protože bylo třeba počet vyznamenaných redukovat z patnácti na deset (z celkového počtu 519 studentů) a

... poněvadž v rýsování vynikali nad něj ostatní navržení premianti.

Weyra se marně zastal profesor Gabriel Blažek (1842–1910); zdůraznil, že Eduard Weyr

... svým neobyčejným nadáním matematickým zaujímá prvního místa mezi všemi jeho spoluposluchači. Vědecké jeho práce sahají již nyní daleko za obzor obyčejných vědomostí školních, neboť uveřejňuje důležitá matematická pojednání ve vědeckých časopisech a v aktech matematických. (viz [16], díl II, str. 13–17, 96; viz též [21], I/2, str. 57)

Po dvou letech studia v odboru pro stavbu strojů přestoupil Eduard Weyr do odboru stavitelství vodního a silničního; v říjnu 1870 se rozhodl studovat ještě geodézii (viz [16], díl II, str. 67). V únoru 1871 navštívil Eduard bratra Emila v Miláně; připomeňme, že Emil byl tehdy na ročním studijním pobytu v Itálii.

Roku 1871 vyšel ve vědeckém sborníku *Živa* první díl knihy bratří Weyrů *Základové vyšší geometrie* nazvaný *Theorie promítavých útvarů prvořadých* (viz [W8]). Byla to první česká kniha o projektivní geometrii. Je možno předpokládat, že rozhodující podíl práce na této knize měl patrně starší Emil (viz též poznámka ¹³).

Ve školním roce 1871/72 byl Eduard Weyr jednoročním dobrovolníkem; i v tomto roce — jako i v dřívějších — byl mimořádným posluchačem pražské univerzity.

Roku 1869 vznikla ze *Spolku pro volné přednášky z matematiky a fyziky* založeného roku 1862 *Jednota českých matematiků*. Eduard Weyr se stal jejím členem 25. 3. 1870. V letech 1870–71 přispěl do *První zprávy*, *Druhé zprávy* a *Třetí zprávy Jednoty* (viz [W3], [W4] a [W9]). ⁶ Roku 1872 začala Jednota vydávat *Časopis pro pěstování matematiky a fyziky*. V prvním ročníku je otištěna poznámka Eduarda Weyra nazvaná *O kuželi druhého stupně* a řešení dvou úloh (viz [W12], [W12a] a [W12b]).

V říjnu 1872 odjel Eduard Weyr na státní stipendium do Göttingen, jednoho z tehdejších nejvýznamnějších matematických center, kde působil vynikající německý matematik Alfred Clebsch (1833–1872). Eduard Weyr měl zájem o jeho přednášky z teorie abelovských funkcí a z obecné teorie algebraických rovnic. Dne 7. listopadu 1872, krátce po Weyrově příjezdu do Göttingen, však Clebsch zemřel. Na jeho pohřbu se prý Weyr seznámil s Felixem Kleinem (1849–1925), který ho zval k sobě do Erlangen (viz [5], str. 459). Eduard Weyr však v Göttingen zůstal, navštěvoval přednášky E. Ch. J. Scheringa (1833–1897) a E. F. W. Klinkerfuesse (1827–1884) a vypracoval tam svoji disertační práci *Ueber algebraische Raumcurven* (viz [W14]). Dne 28. května 1873 tam získal titul doktora filozofie. ⁷

Jeho synovec, právník František Weyr, píše:

Je zajímavo, že strýc svého doktorského titulu po celý svůj život nikdy ne-užíval, ani veřejně ani soukromě. Když jsem se ho jednou tázal, proč ho tak důsledně ignoruje, odpověděl, že není třeba přepínati význam titulu, uděleného „nějakými patnácti nebo dvaceti pány“, čímž myslel patrně příslušné profesorské sbory. Snad také nesl nelibě, že nedostatek formálních podmínek (gymnasijní maturita) znemožnil mu dosáhnouti ve vlasti hodnosti, která byla dosažitelna každému průměrnému absolventu universitních fakult, to jest doktorátu. Této nelibosti bych se nedivil. ([19], str. 40–41)

V příštím roce získal Eduard Weyr opět státní stipendium (1000 zlatých). Na podzim roku 1873 se vydal do Paříže studovat na Faculté des Sciences a na Collège de France. Navštěvoval tam hlavně přednášky o teorii funkcí Charlese Hermitea (1822–1901) a přednášky o infinitesimálním počtu Josepha Alfreda Serreta (1819–1885). O pobytu Eduarda Weyra v Paříži a jeho stycích s Hermitem píše Karel Petr (1868–1950) toto ([5], str. 460):

S tímto slavným matematikem, jenž byl snad hlavní pohnutkou jeho cesty do Paříže, seznámil se osobně; jakož vůbec pobyt v cizině byl mu užitečným také z té příčiny, že stýkal se s řadou vynikajících později matematiků. ⁸⁾

Z Paříže se Eduard Weyr vrátil v létě 1874. V tomto roce vyšel druhý díl učebnice bratří Weyrů *Základové vyšší geometrie* nazvaný *Theorie křivek stupně druhého* (viz [W19]), a to opět ve Sborníku *Živa*.

Nedlouho po návratu z Paříže, dne 3. 11. 1874, zažádal Eduard Weyr o připuštění k habilitaci pro *teorii eliptických funkcí* na české polytechnice. Jeho habilitační přednáška *O integrování algebraických diferenciálů se zřetelem k integrálům eliptickým* proběhla dne 28. listopadu 1874 úspěšně; na schůzi profesorského sboru byl na základě kladné zprávy habilitační komise (Blažek, Salaba, Šolín) jednomyslně navržen za soukromého docenta a Ministerstvem kultu a vyučování potvrzen dne 10. března 1875. Pro školní rok 1875/76 vypsál přednášky *Úvod do theorie funkcí eliptických* a *O rovnicích* (viz [16], díl II, str. 167). V březnu, dubnu a květnu 1875 byl ještě asistentem na katedře deskriptivní geometrie německé polytechniky u profesora Küppera. ⁹⁾

Koncem roku 1874 mu byla nabídnuta mimořádná profesura matematiky na nově založené univerzitě v Záhřebu. Weyr však byl vázán na země rakouské, neboť měl předchozí dva roky státní stipendium; zvláštním ministerským přípisem ze dne 10. srpna 1875 byl však tohoto závazku zproštěn, neboť ministerstvo mu nemohlo obdobné postavení poskytnout (viz [5], str. 460–461). Současně mu byl ministerstvem nabídnut roční honorář 800 zlatých, bude-li od školního roku 1875/76 působit na české polytechnice. Weyr tuto nabídku přijal (stal se honorovaným docentem) a místo v Záhřebu odmítl, ačkoliv záhřebská univerzita nabídku — tentokrát řádné profesury — opakovala. ¹⁰⁾ V té době již byl členem francouzské matematické společnosti se sídlem v Paříži.

Dne 23. září 1875 byl Emil Weyr, který od roku 1872 působil jako mimořádný profesor české polytechniky, jmenován řádným profesorem vídeňské univerzity. Po jeho odchodu suploval výuku Eduard; 14. ledna 1876 byl pak jmenován

mimořádným profesorem české polytechniky s ročním platem 1400 zlatých (viz [16], díl II, str. 186, 202–205),

... čímž ve 24. roku svého věku zbaven veškerých těžkých starostí o hmotné své zaopatření v budoucnosti. ([5], str. 461)

Právník František Weyr poznamenává:

... příslušná stolice byla uprázdněna odchodem mého otce na universitu vídeňskou. Domnívám se, že možnost uprázdniti ji pro bratra spolupůsobila na rozhodnutí otcovo opustiti Prahu. ([19], str. 41)

Od roku 1875/76 přednášel Eduard Weyr základní kursy z matematiky I a II (střídavě s profesorem Gabrielem Blažkem), hned v prvním roce se účastnil diplomových zkoušek (viz [16], díl II, str. 226–228, 218); od roku 1878/79 pak pravidelně vedl přednášku *Geometrie polohy* (tuto přednášku převzal po profesoru Josefu Šolínovi). Dne 10. května 1876 byl zvolen mimořádným členem Královské české společnosti nauk.

Odchodem Emila Weyra do Vídně se uvolnila funkce stálého tajemníka Jednoty, kterou Emil vykonával od roku 1874. Na valné hromadě Jednoty dne 7. listopadu 1875 byl stálým tajemníkem zvolen Eduard; tuto funkci pak zastával až do smrti.¹¹⁾ Redakci časopisu *Archiv matematiky a fysiky*, který založila Jednota roku 1874 a který redigoval Emil Weyr, převzal Eduard Weyr, August Seydler (1849–1891) a Karel Domalíp (1846–1909). V *Archivu* jsou otištěny čtyři Eduardovy práce: [W23], [W24], [W33] a [W34]. *Archiv* však po krátké době zaniknul.

Roku 1876 se Eduard Weyr stal soukromým docentem novější geometrie na pražské univerzitě. Pro školní rok 1876/77 vypsál přednášky *Neuere Geometrie a O plochách druhého stupně*.

Roku 1878 byl Eduard Weyr navržen na prvním místě za řádného profesora univerzity v Innsbrucku, k jeho jmenování však nedošlo. Na podzim téhož roku odmítl místo na univerzitě v Černovicích.¹²⁾ V tomto roce se stal dopisujícím členem *Société des sciences physiques et naturelles de Bordeaux*.

Roku 1878 vyšel třetí díl učebnice *Základové vyšší geometrie* bratří Weyrů nazvaný *O přímočarých plochách druhého stupně a o vztahu kollineárném a reciprokém* (práce [W29]). Zdá se, že tento díl napsal v podstatě celý Eduard, zatímco první dva díly Emil.¹³⁾

V květnu 1880 se konal v Praze první sjezd českých lékařů a přírodovědců. Kromě F. J. Studničky, A. Seydlera a dalších tam přednášeli i bratři Weyrové.¹⁴⁾ U příležitosti sjezdu byla poprvé vyhlášena Weyrova cena. Komise, kterou tvořili Martin Pokorný (1836–1900), František Josef Studnička a Eduard Weyr, ji udělila Josefu Šolínovi.

Dne 15. února 1881 byl Eduard Weyr jmenován řádným profesorem české techniky. Současně se vzdal docentury na univerzitě. V roce 1881/82 byl na technice přednostou odboru pozemního stavitelství, o rok později přednostou odboru pro technickou chemii.¹⁵⁾

Poznamenejme, že právě počátkem osmdesátých let studoval na české technice náš významný matematik Matyáš Lerch (1860–1922), který byl v počátcích své dráhy zcela jistě ovlivněn Eduardem Weyrem.¹⁶⁾

Roku 1882 se pražská univerzita rozdělila na českou a německou. Je velmi pravděpodobné, že při úvahách o obsazování stolic na české univerzitě padlo i jméno Eduarda Weyra. Nevíme však, zda byla učiněna vážnější nabídka.¹⁷⁾

V květnu 1882 se v Praze konal druhý sjezd českých lékařů a přírodovědců. Bratři Weyrové zde opět přednášeli.¹⁸⁾

Prvních deset ročníků *Časopisu pro pěstování matematiky a fyziky* redigoval F. J. Studnička. Roku 1881 se však redakce vzdal. V následujících dvou letech 1882–1883 redigoval *Časopis* Eduard Weyr, po něm převzal redakci Augustin Pánek (1843–1908).¹⁹⁾ Ve 13. ročníku *Časopisu* došlo ke sporu středoškolského profesora Antonína Kostěnce a profesora záhřebské univerzity Karla Zahradníka, který se týkal Zahradníkovy knížky *Analytická geometrie v rovině* z roku 1883. Kostěncem vytkl knížce v recenzi jisté nedostatky, Zahradník sepsal odpověď, Kostěncem reagoval delším rozbořem, vyjádřila se i redakce. Spor byl ukončen podrobnou recenzí Zahradníkovy knížky, kterou sepsal Eduard Weyr pro časopis *Athenaeum*.

Zdeněk Nejedlý (1878–1962) se o této záležitosti zmiňuje ve svém rozsáhlém díle *T. G. Masaryk*:

Ed. Weyr podrobil v 6. čísle [Athenaea] velmi přísné kritice spis Karla Zahradníka, profesora záhřebské university, „Analytická geometrie v rovině“. Než to zůstalo jen mezi odborníky, protože téma bylo příliš vzdáleno širšímu zájmu, a také kritizovaný autor byl daleko, v cizině a tedy v Praze neznám. A tak jen ten výsledek ten referát měl, že se Zahradník nikdy nestal profesorem pražské university, jak toužil. ([18], díl IV, str. 74)²⁰⁾

Roku 1883 vyšla v Praze knížka *Theorie souměrných funkcí kořenů*, kterou napsal Václav Řehořovský (1849–1911). Mělo jít o první svazek většího díla *Základové vyšší algebry* Eduarda Weyra a Václava Řehořovského. K sepsání plánovaných dalších dvou dílů však nedošlo.

Ve školním roce 1884/85 byl Eduard Weyr rektorem české techniky (a v následujícím roce prorektorem), dne 13. prosince 1884 byl zvolen čestným členem Jednoty. Návrh na jeho řádné členství v Královské české společnosti nauk, který dne 4. listopadu 1885 podal Karl Küpper a který podepsal ještě August Seydler, však schválen nebyl.

V zimním semestru 1885/86 si Weyr vyžádal dovolenou a odjel studovat do Berlína, kde působili Karl T. W. Weierstrass (1815–1897), Leopold Kronecker (1823–1891), Immanuel Lazarus Fuchs (1833–1902) a další významní matematici. Zdá se, že ho k pobytu v Berlíně inspiroval jeho mladší kolega a přítel Ludvík Kraus (1857–1885), který v Berlíně po čtyři semestry poslouchal Weierstrassovy a Kroneckerovy přednášky a vysoce oceňoval Weierstrassův exaktní způsob budování matematiky.²¹⁾ Weierstrass však v době Weyrova pobytu v Berlíně nepřednášel. Weyr proto navštěvoval přednášky Kroneckerovy a Fuchsovy.²²⁾

Od roku 1883 začíná nakladatel Jan Otto (1841–1916) připravovat vydání naučného slovníku. Zdeněk Nejedlý se zmiňuje, že zde hrál jakousi roli i Eduard Weyr.

... teoretické vědy odtud [z české techniky] obsazeny: matematika docentem M. Lerchem, jenž rozepsal hesla a vybídne jednotlivce. Uloženo mu to radou prof. Weyra. Není vlastně redaktorem, ale sprostředkovatelem. ([18], díl IV, str. 129)

Ve školním roce 1886/87 působil Weyr na technice jako přednosta odboru pro technickou chemii, v roce 1888/89 jako přednosta odboru pro pozemní stavitelství.

U příležitosti 25. výročí založení Jednoty byla podruhé udělena Weyrova cena (viz [17], 41–43). Eduard Weyr byl spolu se F. J. Studničkou a J. Šolínem v porotě; cenu získali středoškolsí profesori František Machovec (1855–1892) a Josef Silvester Vaněček (1848–1922).

Dne 5. března 1889 svědčil Eduard Weyr při civilním (!!!) sňatku své sestry Berty a Leopolda Brumlíka. V srpnu 1889 zemřeli oba rodiče; Eduard zřizoval hrob na Olšanech.

Roku 1889 sepsal Eduard Weyr práci [W63] *O theorii forem bilineárných*; byla poctěna jubilejní cenou Královské české společnosti nauk a vydána jako samostatný spis tiskem. Tuto práci vydal Weyr o rok později v německé (mírně pozměněné) verzi (viz [W64]) v prvním ročníku časopisu *Monatshefte für Mathematik und Physik*. V té době byla Eduardu Weyrovi nabídnuta (prostřednictvím Gustava von Eschericha) profesura na vídeňské univerzitě. Weyr tuto nabídku nepřijal. ²³⁾

Dne 18. července 1890 se Eduard Weyr na Vinohradech u sv. Ludmily oženil s Leopoldinou Pazderníkovou. ²⁴⁾

Strýc Eduard oženil se poměrně pozdě, ve věku třicetiosmi let (1890) a vybral si svou ženu z nižší společenské vrstvy. Po pětiletém manželství mu manželka zemřela a strýc se vrátil opět k svému mládeneckému životu, který vlastně nikdy úplně neopustil. ([19], str. 45)

... jeho manželka, jednoduchá, ale srdečná žena, zemřela brzy. ([19], str. 15)

Dne 29. října 1890 byl Weyr zvolen mimořádným členem České akademie. Ve školním roce 1890/91 byl podruhé rektorem české techniky, v následujícím roce prorektorem.

V té době se již Eduard Weyr pokoušel přejít na českou již univerzitu; návrh profesora Studničky na jeho jmenování byl sice profesorským sborem filozofické fakulty přijat, ale ke jmenování nedošlo. Protože však bylo třeba výuku matematiky na univerzitě rozšířit, stal se Weyr tzv. suplujícím profesorem. Za honorář 600 zlatých ročně měl přednášet tři hodiny týdně; roku 1899 byl tento honorář zvýšen na 800 zlatých. ²⁵⁾

Karel Petr uvádí ([5], str. 463), že toto řešení přišlo Weyrovi vhod, neboť

... potřeby nejbližších i vzdálenějších příbuzných jeho vyžadovaly na něm velikých obětí finančních a zvláště po smrti svých rodičů byl různými závazky velmi obtížen ... byl velmi šetřivý ... Jeho plat mu následkem toho nepostačoval. Tuto Petrovu informaci však nelze brát vážně. ²⁶⁾

Od školního roku 1891/92 tak na české univerzitě Weyrovy přednášky z geometrie doplňovaly základní matematický kurs, který vedl každoročně profesor Studnička. Vedle deseti hodin týdně na technice měl tedy Weyr ještě tři hodiny týdně na univerzitě. Navíc byl od roku 1891 členem české zkušební komise kandidátů učitelství na gymnáziích a reálkách.

Roku 1891 sepsal Eduard Weyr další samostatný spis nazvaný *O theorii ploch* (viz [W65]), který byl opět poctěn jubilejní cenou Královské české společnosti nauk; německá verze (viz [W69]) vyšla téhož roku ve Vídni ve druhém ročníku časopisu *Monatshefte*. V letech 1891–92 vyšly dva díly litograficky rozmnožených Weyrových přednášek [W68] a [W72] nazvané *Výklady o mathematice*; tyto přednášky vyšly později v dalších vydáních.

Dne 1. prosince 1891 byl Eduard Weyr zvolen řádným členem České akademie a 13. ledna 1892 řádným členem Královské české společnosti nauk. Ve školním roce 1893/94 byl na technice přednostou odboru pozemního stavitelství.

Dne 25. ledna 1894 zemřel Emil Weyr. Jeho syn, právník František Weyr, po létech vzpomínal:

Strýc Eduard, který podle přání tatínkova stal se naším poručníkem, navštívil nás za celou tu dobu jen jedinkrát, a to bylo jednou o prázdninách ... v Dolních Rakousích. Dnes mu to nezazlívám, poněvadž vím, jak nerad opouštěl své obvyklé prostředí a jak byl nesvůj, když k tomu byl okolnostmi donucen. A pro funkci poručnickou neměl asi vůbec zvláštního talentu. ([19], str. 149)

Dne 30. dubna 1895 zemřela Eduardu Weyrovi manželka Leopoldina. Po její smrti u něho bydlela jeho nejmladší sestra Helena.

Milovala a obdivovala zejména svého otce a bratra Eduarda, u něhož po jeho ovdovění v Praze bydlela. ([19], str. 98)

Roku 1895 se konal veřejný konkurs na místo profesora deskriptivní geometrie na české technice v Praze. O místo se ucházel i Josef Silvestr Vaněček, který tehdy byl profesorem reálky v Jičíně. ²⁷⁾ Eduard Weyr prosadil přijetí Karla Pelze (1845–1908), který působil v letech 1876–1896 ve Štýrském Hradci jako středoškolský profesor, soukromý docent, mimořádný a řádný profesor techniky. Pelz byl dlouholetým přítelem obou bratří Weyrů.

V roce 1896/97 byl Weyr na technice přednostou odboru inženýrského stavitelství. Roku 1896 se stal dopisujícím členem jihoslovanské akademie v Záhřebu, roku 1897 řádným členem Moskevské matematické společnosti.

Dne 16. října 1897 se Eduard Weyr podruhé oženil. Na Vinohradech u sv. Ludmily si vzal Terezii Teigeovou (12. 5. 1869 – 17. 12. 1920), rozenou Štětkovou, vdovu po Karlu Teigeovi, která měla z prvního manželství děti Karla a Marii (6 a 4 roky). ²⁸⁾ Přes léto bývala rodina v Zábोří nad Labem. ²⁹⁾

Po druhé oženil se roku 1897 s vdovou po gymnasiálním profesoru a vynikajícím odborníku hudebním paní Terezíí Teigeovou, s níž žil až do smrti ve šťastném manželství. Žertem někdy vyprávěl, že ho přiměla ke sňatku telecím hrudím, které dovedla výborně připravovati. ([19], str. 45)

Další vzpomínka právníka Františka Weyra se vztahuje ke společenské situaci v Praze v roce 1898:

Rodinné návštěvy v domácnostech byly věci zcela neznámou ... Když jsme však po svém přesídlení do Prahy zcela prostodušně učinili podobnou návštěvu v domácnosti strýce Eduarda Weyra, způsobili jsme tím u domácí paní takový rozruch a rozčilení, že jsme se dalších takových návštěv ihned vzdali. ([19], str. 76)

V článku *Mathematika* otištěném v slavnostní publikaci *Památník na oslavu padesátiletého panovnického jubilea jeho veličenstva císaře a krále Františka Josefa I.* (Praha 1898) podává profesor F. J. Studnička poměrně podrobný přehled práce českých matematiků druhé poloviny 19. století. Velkou pozornost věnuje i práci Eduarda Weyra (str. 12–13, 17–18).

... měl geniální Emil Weyr v kongeniálním bratru svém Eduardovi s počátku horlivého spolupracovníka, an záhy s ním počal úspěšně závoditi, a přečkav jej, dále pokračuje v mathematické činnosti své mnohotvárné, kterouž se vyšinul mezi přední badatele v oboru tomto vůbec. (str. 12)

Roku 1898 byla Jednotou založena knižnice matematicko-fyzikální literatury *Sborník Jednoty Českých Matematiků v Praze* (viz [17], str. 74–76); jako první svazek vyšla v říjnu učebnice *Projektivní geometrie* od Eduarda Weyra (viz [W87], 2. vydání vyšlo roku 1911); tato kniha je v podstatě přepracováním prvního a druhého dílu knihy *Základové vyšší geometrie* bratří Weyrů. V tomto roce byl Eduard Weyr jmenován dvorním radou. Ve školním roce 1898/99 byl na technice přednostou odboru technické chemie. V srpnu 1899 byl v lázních Ahlbeck.

Weyrův nevlastní syn Karel Teige roku 1899 vážně onemocněl, nemoc zanechala trvalé následky; nevlastní dcera Marie 7. května 1900 zemřela. Krátce poté se rodina přestěhovala do nově postaveného domu v Lazarské ulici č. 3. ³⁰⁾

Roku 1900 požádal výbor Jednoty českých matematiků Eduarda Weyra o sepsání učebnice infinitesimálního počtu. Třídílná učebnice *Základové vyšší matematiky* od F. J. Studničky byla již rozebrána a svým pojetím a malým důrazem na exaktnost již nevyhovovala. Weyr se zavázal sepsat dvoudílnou učebnici o počtu diferenciálním a integrálním.

Koncem května 1901 se v Praze konal 3. sjezd českých přírodovědců a lékařů. Zúčastnilo se ho přes tisíc osob. Eduard Weyr byl místopředsedou sjezdu; přednesl příspěvek o teorii bilineárních forem, který byl publikován ve sjezdovém věstníku (viz [W90]).

Prosinec 1901 strávil Eduard Weyr v Nizze, neboť měl silný zánět průdušek (*zastaralý katarrh, asi z nastydnutí*). Z jeho dopisů víme, že navštívil Monako i hernu v Monte Carlu. Po zlepšení zdravotního stavu jel na vánoce domů. ³¹⁾

Koncem roku 1901 vyšla jako pátý svazek *Sborníku JČM* Weyrova učebnice [W92] nazvaná *Počet diferenciální*. Kritiku této knihy vydal koncem léta roku 1902 Jan Vilém Pexider (1874–1914). Weyr sepsal k této kritice *Odpověď* ... [W93] a Pexider potom *Protiodpověď* Této záležitosti, nešťastné pro oba aktéry sporu i pro českou matematiku, je v této publikaci věnován samostatný článek.

Na přelomu 19. a 20. století sílí snahy směřující k přechodu Eduarda Weyra z techniky na univerzitu.

O Weyrově jmenování druhým řádným profesorem české university se jednalo již koncem století; jeho suplentura byla již tehdy považována pouze za dočasné řešení. Zdá se ovšem, že Weyr sám příliš neusiloval o změnu tohoto stavu, který mu snad vyhovoval z finančních důvodů. V návrhu komise ve složení prof. Studnička, Strouhal, Gruss a Petr ze dne 20. IV. 1902, který poskytl argumentaci děkanátu pro urgenci Weyrova jmenování se mezi jednotlivými body uvádí, že Weyr je již ochoten zaměnit profesuru na technice profesurou na universitě, což potvrzuje dojem, že jmenování Weyra ad personam druhým řádným profesorem matematiky na české univerzitě záviselo do značné míry na jeho postoji k této záležitosti. Také v dopise ministrovi ze dne 24. 11. 1902 odpovídá Weyr na dotaz, je-li ochoten přejít na universitu, výčtem podmínek; přednášky na universitě suploval za semestrální remuneraci 800 K; je ochoten se jí vzdát za předpokladu, že se stane spolureditelem semináře, což by reprezentovalo rovněž 800 K za semestr. ([14], str. 27–29) ³²⁾

Koncem roku 1902 sdělilo ministerstvo Weyrovi, že bude od 1. října 1903 jmenován řádným profesorem české univerzity.

Krátce po začátku zimního semestru 1902/03 Eduard Weyr onemocněl a teprve na jaře 1903 se začal zotavovat. ³³⁾ V červnu se již mohl zúčastnit zkoušek kandidátů profesury. Dne 16. 6. ještě vypracoval posudek o vědecké činnosti Karla Petra, v kterém oceňuje

... široký rozhled auctorův, i prohloubenost a kritičnost jeho studií ... ³⁴⁾

Zotavoval se v Záboří, kde však byl 22. července 1903 postižen záchvatem mrtvice, kterému o den později podlehl. Pohřben byl 26. července na místním hřbitově. ³⁵⁾ Jednotě odkázal svoji vědeckou pozůstalost. ³⁶⁾

Právník František Weyr vzpomíná:

Strýc Eduard zemřel o prázdninách r. 1903 ve svém letním sídle v Záboří u Kolína, kde měl vilku. Se svým bratrem a nevlastním otcem zúčastnil jsem se jeho pohřbu. Do Záboře přijeli i oba strýcovi bratři Karel a Bedřich. Spatřil jsem nebožtíka ještě v rakvi a jeho krásný profil zůstává mně trvale v paměti. Zemřel předčasně srdeční chorobou, která byla aspoň částečně jistě přivoděna jeho málo zdravotní životosprávou. Jeho pražský lékař vyprávěl mé matce, že strýc ve svém stáří padesáti let měl srdce devadesátiletého starce. Pamatuji se na svou poslední návštěvu u něho v jeho bytě v Lazarské ulici v domě „Domácnosti“. Seděl u psacího stolu a byl velmi skleslý. Když jsem odcházel, byla jeho poslední slova ke mně: Nepij moc! ([19], str. 51–52)

Na schůzi výboru Jednoty dne 22. října 1903 se zvažovalo, zda Jednota postaví Eduardu Weyrovi náhrobek. O dušičkách navštívila delegace Jednoty jeho hrob i domek v Záboří. Na valné hromadě Jednoty dne 5. prosince 1903 přednášel o životě a díle Eduarda Weyra profesor Karel Petr. Byl to nakonec on, kdo napsal větší část pojednání o Eduardu Weyrovi pro *Časopis*.³⁷⁾

O rok později, dne 18. října 1904, byly ostatky Eduarda Weyra převezeny ze Záboří do Prahy. Na valné hromadě Jednoty dne 7. prosince 1904 hovořil o Eduardu Weyrovi profesor Antonín Vaňourek, jeho bývalý asistent. Na této schůzi bylo rozhodnuto, že bude Weyrovi postaven nákladem Jednoty náhrobek. Zhotovil ho akademický sochař Vilém Amort (1864–1913). Dne 2. července 1905 se konalo slavnostní svěcení pomníku. Promluvil zde předseda Jednoty Čeněk Strouhal (1850–1922) a rektor české techniky Kristián Petrlík (1842–1908). Akademický pěvecký sbor přednesl *Chorál národa českého* od Karla Bendla (1838–1897).³⁸⁾

Dne 14. října 1903 se brněnští členové Jednoty sešli na schůzi, která byla věnována památce Eduarda Weyra. O jeho životě a díle zde promluvil Václav Řehořovský, který byl od konce roku 1875 šest let Weyrovým asistentem a spolupracovníkem (viz [17], str. 81–82). Mimo jiné hovořil o pedagogickém působení Eduarda Weyra a o jeho osobních vlastnostech:

Jako učitel vynikal Eduard Weyr velikou svědomitostí; ačkoli veškeru látku ovládal co nejúplněji, přece hned od počátku svého učitelování měl přednášky své podrobně naskizzovány; slovem podrobně míním tolik, že celý postup měl vždy v logickém pořádku vyznačený; jednotlivé věty nevypisoval, nýbrž jen několika málo počátečními slovy skizzoval, taktéž ze vzorců obyčejně poznamenal si jen počátek. Poznámky ty každým rokem dle nabytých zkušeností opravoval a zdokonaloval.

... ve svých výkladech byl neobyčejně přesný a vědecký; dbal přísně i v mluvě logické důslednosti a rád poukazoval ku obtížím, které v jednotlivých případech naskytnouti se mohou. Při tom byly vývody jeho co do formy elegantní a překvapovaly svojí jednoduchostí. Sloh měl stručný a jasný, řeč plynou. Studentstvu byl vždy otcovským přítelem a rádcem, ochoten přispěti při každé příležitosti

...

Weyr byl v obcování přívětivý, povaha otevřená, přímá a důvěřivá a musely to býti závažné okolnosti, než důvěry své v někoho pozbyl. Kde mohl, rád přispěl svojí přímlovou. Ve společnosti přátel býval rád vesel a činil velmi případné vtipy o slabostech lidských, často sama sebe do toho přibíraje. (viz [2])

Zajímavý je i popis prostředí, kde Weyr a Řehořovský v druhé polovině sedmdesátých let pracovali:

Professoru Weyrovi vykázán byl v české technice po celou dobu jeho tam působení jakožto t. zv. „kabinet“ malý pokoj v staré budově techniky s jediným nízkým oknem do Resslovy ulice. Pokojík byl jen vybílený a nemluvil bych pravdu, kdybych tvrdil, že vynikal nějak svým zařízením; hlavní nábytek byla skříň na knihy a dva staré kancelářské stoly, nahoře i dole otevřené, jeden v pravo od okna pro profesora, druhý v levo pro asistenta. Skříň na knihy jsme sice

měli, ale žádnou dotaci na knihy. Naše celá dotace záležela v tom, že na počátku každého roku přinesl nám sluha z kanceláře společné správy obou technik několik složek papíru, trochu per, nějakou tužku a násadku. O to jsme se poctivě rozdělili, a to bylo vše. Když jsme chtěli mít ve skříni nějaké knihy, museli jsme si je přinést z domova nebo vypůjčit z knihoven. (viz [2])

Karel Petr o Weyrovi píše ([4], str. 146–147):

Povahy byl Weyr dle souhlasného svědectví těch, kteří s ním žili, přímé a důvěřivé, v obcování přívětivý, při posuzování druhých liberální, ve společnosti veselý a duchaplný. Učitelem byl velmi svědomitým, přednosti jeho spisů — jednoduchost a přesnost — zrači se též v jeho výkladech. Posluchačům byl přátelským rádcem, při kritice vědeckých výkonů byl velmi mírný, ovšem ne v té míře, aby to mohlo být na škodu veřejným zájmům.

Na jiném místě Petr píše ([5], str. 466):

Že rád byl vesel a ve společnosti přátel rád zapomínal denní trampoty, tomu nasvědčuje i ta okolnost, že byl horlivým členem veselého sdružení „ambazůry“ (z francouz. embouchure) pravidelně se scházejícího ku večernímu pobytu u Pinkasů.³⁹⁾

Na rodinu Weyrů vzpomíná prof. Vladimír Novák (1869–1944) ve své knize *Vzpomínky a paměti* (Brno 1939). O Františku Weyrovi, jeho synech Eduardovi a Bedřichovi a vnukovi Františkovi píše (str. 230):

Všichni měli zvláštní osobní přitažlivost ve vybroušeném společenském vystupování a chování. Také jejich přímota a otevřenost byly pozoruhodné ...

Právnický František Weyr vzpomíná na jednu přednášku svého strýce:

Když jsem v prvním roce svých právnických studií pocítoval nespokojenost se zvolenou fakultou a zahrával si s myšlenkou přestupu na filosofickou, šel jsem si jednou poslechnout strýce do jeho přednášky ... Sotva strýc, doprovázený svým asistentem, vstoupil na katedru, počal psáti své výklady na tabuli v takové rychlosti, že asistent nestačil je smazávat. Neměl u sebe žádné lejtstro, ani papírek. Při mluvení neustále pokašlával a odkašlával. Občas položil otázku auditoriu, ale nepamatují se, že by byl dostal odpověď. Pro pomaleji chápající posluchače (kteří sotva stačili psáti) bylo to skutečně vražedné tempo. Později slýchal jsem od svých známých, kteří svého času mého strýce na technice poslouchali, že jim přednášky profesora Pánka, biografa mého otce, který s mým strýcem v rozruhu přednáškovém ob rok alternoval, byly milejší, protože pohodlnější, čemuž se nedivím. Ryzí matematikové, jakými byli můj otec a strýc, patří jistě vždy spíše na universitu než na techniku ... ([19], str. 43–44)

I další vzpomínky Františka Weyra jsou cenné řadou postřehů:

Nejen duchem, ale i zevnějškem byl můj strýc přírodou štědře obdařen. Nebyl sice, podobně jako jeho bratři Emil a Bedřich, vysoké postavy, ale jeho tvář byla přímo klasicky bezvadná a tahy dokonale pravidelné; to bylo patrně dědictvím po matce. V pozdějších letech stával se jeho obličej poněkud oduřlý a příliš bledý — asi následkem vydatného holdování Bacchu a dlouhého vysedávání v začouzených hostinských místnostech. Byl blondýn a od mládí nosil krátce přistřižený

plnovous. Měl jiskrné oči, které skrz skřípec bystře na vás pohlížely. Nebyl nikdy elegantem a nezáleželo mu vůbec na zevnějšku. Nosil na př. po léta a při všech příležitostech tutéž malou černou kravatu pod ležatým límcem (viz na př. reprodukci jeho fotografie v biografii Petrově a Sobotkové). ([19], str. 44)

Strýc činil na mne vždy dojem fyzického starého mládence. Dojmu tomu napomáhala snad jeho bezdětnost a poměrně malý zájem, který projevoval o nás děti, jichž poručníkem se po smrti otcově a na jeho přání stal. Nade vše miloval asi svou denní hospodskou společnost, kterou po léta navštěvoval a v níž setrval pravidelně pozdě do noci. Scházela se v plzeňské pivnici „u Pinkasů“ a nazývala se „Ambažura“ ... I otec můj byl jejím členem, pokud byl v Praze a později i z Vídně ji při svých pražských zájezdech navštěvoval. ([19], str. 45)

Eduard Weyr cítil se doma a spokojeným pouze ve svém obvyklém okolí. Jinak byl přes svou společenskou povahu — k velkému svému údivu dozvěděli se kdysi počestní Pražané, že úřadující Magnifikus českého vysokého učení technického účastní se někdy tanečních zábav, pořádaných v staropražském výletním místě na Kravíně! — spíše plachý, jak jsem se ještě jako hoch přesvědčil, když nás ve Vídni navštěvoval, což stávalo se ostatně jen velmi zřídka. Nikdy nám dětem při této příležitosti nic nepřinášel sebou, čímž se ke své nevýhodě lišil od strýce Augusta Seydlera, který vždy vzpomněl na nějaké dárky pro nás. Strýc Seydler měl ovšem svou vlastní rodinu a věděl proto, jak si děti nadcházet.

Eduard Weyr byl naprosto srostlý s Prahou a nikde jinde na světě by se asi nebyl cítil spokojen. Podobal se v tom mnohým jiným Pražanům, které jsem později poznal ve Vídni a kteří přes velké výhody, jež poskytovalo hlavní město říše ... nikdy tam nezdomicovali a toužili zpět do vlasti. ... Mám dojem, že strýcovo zaryté pražanství bylo hlavním důvodem, pro který odmítal všechna povolání na mimopražské vysoké školy a myslím, že by byl z toho důvodu odmítl snad i papežský stolec. ([19], str. 47–48)

Nedozvěděl jsem se bohužel nikdy nic bližšího o vzájemném poměru mého otce k mému strýci. Jistě měli se oba bratři velice rádi, v mnohých zálibách a zejména svou letorou a svým vědeckým nadáním si byli podobní, ale co do povšechného životního stylu byly mezi nimi značné rozdíly. Ony maloměstské poměry, ve kterých si liboval strýc, by asi nebyly vyhovovaly mému otci, který se ve Vídni — zejména svým sňatkem — dostal do prostředí jiného. Oba bratři podléhali asi stejně vlivu svého otce. Do jaké míry přispěl tento vliv k jejich zcela mimořádně rychlému vědeckému vývoji a jaký podíl na něm měla vrozená a tedy patrně zděděná vloha matematická, nelze ovšem zjistit; rozhodně byla by tato otázka vděčným tématem pro teorii o dědičnosti. ([19], str. 50–51)

Po smrti Eduarda Weyra byl roku 1904 jmenován řádným profesorem matematiky na české technice již šedesátiletý Augustin Pánek (1843–1908). Po něm pak nastoupil František Velísek (1877–1914). Nástupcem Gabriela Blažka se stal roku 1908 Matěj Norbert Vaněček.

Na české univerzitě se po smrti Studničky a Weyra stal roku 1904 řádným profesorem Jan Sobotka (1862–1931) a mimořádným Karel Petr; Petr se o čtyři roky později stal profesorem řádným. ⁴⁰⁾

V předcházejících odstavcích jsme měli možnost poznat Eduarda Weyra jako jednoho z našich předních matematiků poslední třetiny minulého století, jako vedoucí osobnost české matematické obce, ale i jako člověka s lidskými přednostmi i slabostmi. Mohli jsme srovnat životní osudy obou bratří Weyrů a odhadnout, jaký vklad do jejich kariéry vložil jejich otec František Weyr, jaký vliv na ni měly časně zahraniční pobyty u tehdejších největších evropských matematiků atd. V neposlední řadě jsme mohli alespoň částečně pocítit atmosféru doby, ve které bratři Weyrové žili a pracovali. Je však třeba si uvědomit, že získaný obraz je přeci jen jakousi mozaikou složenou z neúplných informací.

Emil a Eduard Weyrové byli velmi úspěšní matematici. Jsou si podobní svojí prudkou kariérou i geometrickým zaměřením práce. Emil byl ve své době jistě úspěšnější; můžeme však říci, že po sto letech jsou ceněny spíše některé práce Eduardovy.

O vztahu Emila a Eduarda je dnes těžké něco zodpovědně říci. Je jisté, že Emil do značné míry připravil cestu Eduardovi. Eduard po něm „zdedil“ místo na technice, převzal funkci stálého tajemníka Jednoty, práci referenta pro *Jahrbuch über die Fortschritte der Mathematik*. Patrně díky Emilovi se Eduard stal spolupracovníkem časopisu *Bulletin des sciences mathématiques et astronomiques*; zahraniční kontakty si bratři Weyrové zřejmě předávali navzájem. Překvapivé je, že kromě trojdílné knihy *Základové vyšší geometrie* nemají bratři Weyrové žádnou další společnou publikaci (v tehdejší době se však společné práce nevyskytovaly tak často jako dnes). Ani jejich samostatné práce na sebe příliš nenavazují. Není vyloučeno, že Eduard do jisté míry trpěl komplexem méně úspěšného bratra a že i proto odmítl místo na vídeňské univerzitě a dal přednost místu prvního matematika v Čechách.

V povahách bratří Weyrů byly zjevně zásadní odlišnosti. Emil byl silně orientován ke své rodině; zdá se, že na Eduardův životní styl pohlížel značně kriticky.

Bratři Weyrové se angažovali pro rozvoj české matematiky a českého vědeckého života vůbec. Nepodlehli však přehnané nacionalistické vlně své doby. Intenzivně rozvíjeli styky se zahraničními matematiky, hlavně německými, francouzskými a italskými a snažili se o proniknutí na evropskou půdu. Emil po odchodu do Vídně již téměř česky nepublikoval. Eduard vydával závažnější práce ve světových jazycích, některé práce publikoval současně česky a německy. Kromě toho však sepsal pro *Časopis pro pěstování matematiky a fyziky* řadu popularizačních, metodických či informativních článků.

Pro další seznámení s životem a dílem bratří Weyrů a s vývojem matematiky v Čechách doporučujeme čtenářům článek J. Foly a L. Nového: *Eduard Weyr a pražská matematika 2. poloviny 19. století*, studii J. Foly: *Česká geometrická škola* (viz [15] a [22]), článek K. Drábka: *125 let katedry matematiky a deskriptivní geometrie stavební fakulty ČVUT* (DVT 12(1979)) a další práce uvedené v seznamu literatury a v poznámkách.

Poznámky

- 1) V matrice (ŠT N 24, fol. 165, Archív hl. m. Prahy) i v křestním listu je jako datum narození Eduarda Weyra uveden 22. červen 1852. Ve většině publikovaných pramenů (viz např. [2], [4], [5], [15], ...) je však uvedeno datum 21. 6. 1852; toto datum uváděl i sám Eduard Weyr. Připomeňme stejný problém s datem narození Emila Weyra (1. 9. nebo 31. 8. 1848). Rodný dům v Krakovské ulici má dnes číslo 581/8; dům je zcela přestavěn a modernizován.
- 2) Zachovala se 4 vysvědčení z hlavní školy (z let 1860–62) a všech deset vysvědčení z německé reálky. V prvních čtyřech třídách na reálce byl Eduard Weyr druhý nebo třetí z 54–66 žáků, v páté třídě byl první.
- 3) ... *jich otec, jenž tím, že s nimi doma se cvičil a vědomosti jich v těchto vědách ve škole získané značně rozšiřoval, veliký zápal pro matematiku u Emila a Eduarda vzbudil.* ([5], str. 458)
- 4) Karel Petr píše ([4], str. 143), že Eduard Weyr ve školním roce 1867/68, tj. ještě před začátkem řádného studia, navštěvoval na polytechnice přednášky z matematiky I a II a mimořádnou přednášku o teorii funkcí komplexní proměnné. (O Weyrově studiu na polytechnice v roce 1867/68 se zmiňuje i Albert Vojtěch Velflík (1856–1920) v [16], díl II, str. 167.) Na jiném místě Petr uvádí (viz [5], str. 458), že Weyr navštěvoval přednášky prvního a druhého ročníku na německém oddělení polytechniky, které vedli Lieblein a Durège. Tato informace je zřejmě přesnější, neboť zkoušky z matematiky u Durège a Liebleina složil Weyr v červenci 1868, tedy ještě před začátkem řádného studia. Po rozdělení pražské polytechniky na českou a německou (tj. od školního roku 1869/70) studoval na polytechnice české.
Názvy pražské polytechniky se časem měnily. Eduard Weyr začal vlastně studovat na tzv. *pražské inženýrské škole*; po rozdělení tohoto ústavu na dva, český a německý, se od školního roku 1869/70 česká polytechnika nazývala *Český polytechnický ústav Království českého*, od roku 1875 *C. k. Český polytechnický ústav království českého*, od roku 1879 *C. k. Česká vysoká škola technická v Praze*. Viz např. *Osmdesát devět rektorů pražské polytechniky*, ČVUT 1982.
- 5) Zachovalo se 15 protokolů o uvedených zkouškách.
- 6) Eduard Weyr přednesl na půdě Jednoty v prvních létech její existence tyto přednášky:
 - 23. 1. 1870 *Důkaz theoremu p. Ribaucourova*,
 - 12. 6. 1870 *O křivce zahalující tetivy kuželoseky o stálé délce*,
 - 25. 11. 1870 *O minimum polyedrů opsaných koulí*,
 - 22. 11. 1874 *O integrování rovnic diferenciálních prvního stupně*.
 Viz F. Houdek, M. Neumann: *Dějepis JČM v Praze, 1872; Věstník JČM 1873–1875*.
- 7) Zachoval se Weyrův imatrikulační diplom z 25. 20. 1872 (podepsaný Clebschem) i Weyrův doktorský diplom z 28. 5. 1873. Rukopis Weyrovy disertace (47 stran) je uložen v LA PNP, fond Sluníčko Daniel.

- 8) Charles Hermite byl jedním z nejvýznamnějších světových matematiků minulého století; výrazně zasáhl zejména do analýzy, algebry a teorie čísel (připomeňme např. jeho důkaz transcendentnosti čísla e z roku 1873). Byl čestným členem Jednoty (1892), zahraničním členem České akademie (1893), publikoval i ve Věstníku KČSN, Rozpravách ČA a v ČPMF.

Hermiteův kontakt s českým matematickým světem začal právě v době, kdy byl v Paříži Eduard Weyr. Od té doby začala Jednota dostávat z Paříže časopis *Comptes Rendus*; v této věci se angažoval Michel Chasles (1793–1880). Odborné pasáže z korespondence Charlese Hermitea a Eduarda Weyra byly publikovány jako články (viz [W60], [W61], ČPMF 1893, 1894, Věstník KČSN 1894); prostřednictvím Hermitea předkládal Weyr své práce pařížské akademii. O Weyrovi se Hermite zmiňuje i v dopisech Stieltjesovi (19. 2. 1892, 11. 1. 1894, 25. 10. 1894 — viz *Correspondance d'Hermite et de Stieltjes* (1905)). Eduard Weyr přeložil Hermiteův projev při otevření Nové Sorbony (viz [W64a]) a ocenil Hermiteovu všestrannou činnost i jeho vlastnosti v nekrologu [W91], resp. [W91a]. V knihovně MFF UK je exemplář Hermiteových litograficky rozmnožených přednášek z roku 1876/77.

- 9) Karl Joseph Küpper byl profesorem deskriptivní geometrie na pražské a později německé polytechnice (do roku 1898); přednášel i o projektivní geometrii. Byl členem KČSN (1871) i přesporním členem ČA (1897). Eduard Weyr oceňuje v nekrologu [W90a], resp. [W90b] jeho odborné i pedagogické schopnosti, lidské vlastnosti i jeho sympatie k českým vědeckým kruhům.

Prof. Küpper po celou dobu svého pobytu mezi námi osvědčoval sympathie k snahám českých kruhů vědeckých, čehož viditelným dokladem jsou dvě vědecké práce jeho, uveřejněné v našem Časopise ...

Zachoval se separát Weyrovy práce [W58] z roku 1887 s věnováním prof. Küpperovi.

O personálním obsazení výuky matematiky a deskriptivní geometrie na technice viz K. Drábek: *125 let katedry matematiky a deskriptivní geometrie stavební fakulty ČVUT*, DVT 12(1979), 33–45

- 10) Viz ČPMF 4(1875), str. 48, a Věstník JČM 3(1875), str. 47.

Profesura v Záhřebu nemusela být pro Weyra lákavá; univerzita tam byla založena až roku 1874. Hlavně se však již asi rýsovala možnost získat v relativně krátké době profesuru na české technice; tato možnost souvisela s připravovaným odchodem Emila Weyra do Vídně. Řádným profesorem matematiky v Záhřebu se stal Karel Zahradník (1848–1916); působil tam od roku 1876 do roku 1899, kdy byl povolán na českou techniku do Brna.

Čeněk (Vincenc) Dvořák (1848–1922), od roku 1875 profesor fyziky na záhřebské univerzitě, píše dne 7. listopadu 1875 ze Záhřebu profesoru Studničkovi, který v té době rozhodnou měrou ovlivňoval obsazování míst na vysokých i středních školách:

Obracím se na Vás ve jménu druhých kolegů, aby Jste hleděl láskavě ještě jednou p. Vejra přiměti k tomu, aby šel sem do Záhřebu, a to co řádný professor, byť by to bylo třebaš jen na ty první tři roky. ... Stran naučení

se řeči, to myslím, že mu dá sbor professorský takovou lhůtu, jakou si bude přát. Já sám nebudu přednášeti až v druhém běhu. Co se týče toho, že přišlo jmenování p. Vejra tak pozdě, to nemá na tom vinu sbor professorský, nýbrž pouze vláda. Ostatně přišlo jmenování mé a p. Vejra ještě dříve, než kterékoliv jiné ... Já ostatně doufám, že by snad p. Wejr přivolil sem jíti, kdyby nebyl s jiné strany přemlouván, aby sem nešel. (LA PNP, fond F. J. Studnička)

Ve stejné záležitosti psal Studničkovi ze Záhřebu již 13. května 1875 Franje Marković.

Na slavnostní schůzi Jednoty dne 28. října 1875 (rozloučení s Emilem Weyrem odcházejícím do Vídně)

... prof. Dr. Studnička ... několika slovy poukázal k nebezpečství, jaké hrozilo Jednotě dříve, nežli doznala této ztráty [odchod Emila Weyra do Vídně] ... vypravoval o snahách záhřebské university, aby získala mladšího Weyra, vytknul přichylnost jeho nadobytčejnou k rodnému městu a rodinnému kruhu ... (Věstník JČM 3(1875), str. 47; viz též ČPMF 24(1895), str. 179)

11) Václav Řehořovský píše:

Podle organizace Jednoty není stálému tajemníku přidělena příliš veliká činnost, nicméně jest to funkce velice důležitá; stálému tajemníku náleží jednati s členy cizozemskými, akademiiemi a korporacemi, s kterými Jednota jest ve spojení, tedy úřad hlavně representační vůči cizině; a pro tento úkol nemohla Jednota míti lepšího nad Ed. Weyra. Lesk jeho jména byl stkvělým štítem, pod kterým Jednota vystupovala vůči cizině jako činná, vědecká, a což důležité, také uznávaná korporace. (viz [2])

Do výročních zpráv Jednoty psal Eduard Weyr každoročně *Zprávu stálého tajemníka*, která se týkala výměny časopisů a publikací se zahraničím.

Víme např., že Eduard Weyr jako stálý tajemník zastupoval Jednotu na slavnosti ke stému výročí narození Jana Evangelisty Purkyně (1787–1869), v deputaci k F. J. Studničkovi u příležitosti jeho šedesátin dne 27. 6. 1896 (viz [17], str. 45) apod.

12) Viz [5], str. 461; jiný doklad pro tuto informaci nemáme. Nevíme, proč Eduard Weyr profesuru nezískal. Na dalších místech za Weyrem byli navrženi G. von Escherich (1849–1935) a L. Gegenbauer (1849–1903), kteří působili později na univerzitě ve Vídni, a V. Dantscher (1847–1921), který pak pracoval ve Štýrském Hradci.

Černovice — hlavní město Bukoviny, korunní země rakouské (dnes Černovcy na Ukrajině). Město mělo asi 70.000 obyvatel pestrého národnostního i náboženského složení (rus., pol., rum., maď., arm., něm., žid.). Je možno soudit, že univerzita v Černovicích (založená roku 1875) nebyla pro Weyra z řady důvodů — podobně jako univerzita v Záhřebu — příliš lákavá. Weyrovi muselo být jasné, že v krátké době získá řádnou profesuru na české technice v Praze.

V letech 1875–79 působil v Černovicích Gegenbauer, v letech 1879–82 Escherich.

V Rakousku bylo nakonec osm univerzit: pět německých (Vídeň, Praha, Štýrský Hradec (Graz), Inšpruk (Innsbruck), Černovice), dvě polské (Lvov, Krakov) a jedna česká (Praha).

¹³⁾ Václav Řehořovský vzpomínal:

Tak na př. jsem měl příležitost sledovati sepsání třetího dílu „Základů vyšší geometrie“ v r. 1878; tento díl napsal ... v době velmi krátké ... (viz [2])

Jan Sobotka, autor článku *O Weyrově činnosti v geometrii*, píše:

Zaručeně jest III. díl sepsán Eduardem celý, kdežto první dva díly psal asi Emil, ... plán, metoda a bližší dispozice celého díla jsou asi prací společnou. ([3], str. 508)

Zajímavým dokumentem je *Seznam vědeckých prací prof. Dr. Ed. Weyra* z roku 1885, který sepsal patrně sám Eduard Weyr a který byl přílohou k návrhu na jeho řádné členství v KČSN. Je zde uvedeno, že Eduard sepsal I. a III. díl *Základů vyšší geometrie* a Emil II. díl.

¹⁴⁾ Emil Weyr přednášel a předsedal v zasedání matematického odboru sjezdu dne 15. 5. (93 účastníků), Eduard přednášel dne 17. 5. (47 účastníků) *O oskulačních hyperboloidech sborcených ploch*. Dne 17. 5. proslovil J. Krejčí přednášku *O účastenství Čechů v pěstování přírodních věd*, ze které vyjímáme půvabnou pasáž týkající se odchodu Emila Weyra do Vídně:

Opětnou mezeru vyplnil stejně genialní bratr Eduard Vejr, sokol to mladý, pružným vzletem k nejvyšším sferám matematické vědy se povznášející. (Oznamovatel sjezdu č. lékařův a přírodozpytcův v Praze 1880)

Viz též ČPMF 9(1880), 283–284.

¹⁵⁾ Od roku 1864/65 byla výuka na polytechnice rozdělena do čtyř studijních odborů: odbor stavitelství vodního a silničního, odbor stavitelství pozemního, odbor strojnictví, odbor technické lučby. Na prvních dvou odborech bylo zavedeno pětileté studium, na druhých dvou čtyřleté. Učební plány sestávaly z hlavních předmětů (nutných pro odborné vzdělání) a z předmětů vedlejších (pro všeobecné vzdělání). V čele odborů stáli přednostové, v čele celého ústavu stál rektor. Přednostové i rektor byli voleni na jeden rok.

¹⁶⁾ ... hlavně Weyr měl jistý vliv na rozvoj Lerchův a to ve směru ke projektivní geometrii ... nasvědčujíc tomu prvá publikace Lerchova ... (K. Petr: *Matyáš Lerch*, Almanach ČAVU 33(1923), 116–138; str. 117)

Lerch studoval již na gymnáziu knihu *Základové vyšší geometrie* bratří Weyrů. Na technice pak navštěvoval přednášky Ed. Weyra, G. Blažka a F. Tilšera. V letech 1885–86 byl na technice náhradním asistentem a v letech 1886–96 asistentem (v roce 1887–88 u Eduarda Weyra). V období 1896–1906 pak působil na univerzitě ve Fribourgu.

Viz J. Škrásek: *Život a dílo profesora Matyáše Lercha*, ČPM 85(1960), 228–240.

[Lerch] *Vyprávěl, že zásluhu o to, že obrátil se k analýsi, mají vlastně bratři Weyrové: obávajíc prý se, aby se jim nestal nebezpečným sokem, odvedli ho od studií geometrických.* (K. Čupr: *Prof. Matyáš Lerch*, ČPMF 52(1923), 301–313, str. 302)

Právnický František Weyr k tomu poznamenává:

... jsem byl od mládí zvyklý na představu, že k proslulosti na poli matematickém patří povahový a tělesný habitus, který měli můj otec a strýc. Ti měli veselé letory, byli velkorysí a důvěřiví, a tak je musel též znáti Lerch. Vyprávěl-li proto Lerch skutečně, ... že „zásluhu o to, že obrátil se k analýze, mají vlastně bratři Weyrové: obávající prý se, aby se jim nestal nebezpečným sokem, odvedli ho od studií geometrických“ — byla to buď zlomyslnost nebo velká naivnost. ... I pro toho, kdo by vůbec neznal povahu obou bratří Weyrů, ani skutečnost, že oba seč byli, podporovali mladý matematický talent Lerchův, musí se zdáti pravdě svrchovaně nepodobné, že se skutečně obávali jeho konkurence. Domněnka Lerchova vznikla proto jistě z jeho povšechného stihomamu. ([19], str. 49–50)

- 17) Eduardu Weyrovi byla jak se zdá, nabízena professura na české universitě již v roce 1882, avšak tenkrát po úradě s prof. Blažkem povolání to odmítl ... (K. Petr, viz [5], str. 463) Petr se odvolává na Studničkův dopis Eduardu Weyrovi z 13. 12. 1902, který však již není k dispozici.

Jako příčinu pro své odmítání uváděl strýc, jak jsem se doslechl, skutečnost, že by byl na universitě těžko postrádal nabité posluchárny, na které uvykl na technice. ([19], str. 42)

V souvislosti s připravovaným rozdělením pražské univerzity na českou a německou jistě docházelo k nejrůznějším úvahám, spekulacím a jednáním o obsazení stolice (či stolic) matematiky. Jistě se uvažovalo i o obou Weyrech.

Emil Weyr píše dne 23. dubna 1880 z Vídně F. J. Studničkovi:

I co se bratra Eduarda týká, myslím že by zajisté víc a s větší chuti pracoval kdyby obyčejného šimla na technice zbavil a pro vlastní svůj obor, moderní geometrii, na universitu přestoupiti mohl.

Dne 12. května 1881 píše Studničkovi z Vídně profesor Jan Krejčí:

Mluvil jsem s prof. Weyrem, i ptal jsem se ho, zda-li by do Prahy šel. On ochotně přisvědčil, i neklade jiné výminky, než aby mu vláda dala tentýž plat co ve Vídni.

O dva dny později píše:

Budu nyní spolu s prof. Kvíčalou o to jednati, by Emil Weyr nám byl zajištěn i bližší zprávy pak pošlu.

Dne 31. prosince 1881 píše C. Le Paige Studničkovi; diví se, že mu Emil Weyr nepíše o svém plánu opustit Vídeň, ale jen o práci.

Dne 22. března 1882 píše Emil Weyr Studničkovi, že je ochoten přejít do Prahy na českou univerzitu jako druhý profesor.

- 18) Dne 27. 5. přednášel Eduard *O konstrukci hyperboloidu oskulačního ku plochám sborceným* (viz [W37]) a Emil *O křivkách prostorových* (68 účastníků). Dne 29. 5. Emil předsedal matematické sekci sjezdu (71 účastníků). Viz *Oznamovatel druhého sjezdu lékařův a přírodovědcův českých v Praze roku 1882*. Viz též ČPMF 11(1882), 248–250.

¹⁹⁾ Viz ČPMF 10(1881), str. 284. Aktivita Eduarda Weyra v Časopise se v té době podstatně zvýšila. Kromě tří běžných článků [W40], [W41] a [W42] zde publikoval i populárnější statě, které nepodepsal (viz [W43], [W45], [W46] a [W46a]), drobnější zprávy [W43a] a [W44], zadání dvou úloh [W41a] a sedm recenzí.

²⁰⁾ Viz ČPMF 13(1884), str. 44–47, 156–157, 157–160, 160, 212; dále Athenaeum 1(1883/84), 173–176. Důsledkem Weyrovy recenze byla zvýšená antipatie Zahradníka k Weyrovi (která však již existovala dříve), jak o tom svědčí některé Zahradníkovy dopisy Studničkovi (LA PNP, fond F. J. Studnička). Dne 23. června 1883, tj. ještě před vytištěním své *Analytické geometrie*, píše Zahradník Studničkovi:

Nechť je proti spisu Weyr i Blažek, nebudu si z toho nic dělati, vždyť je pro školy psan ... Dvořák ... Weyrovi nechce články poslat, Vám pry všechny, jemu né, pry se mu Weyr nelíbí již z jeho rozmluv u Macha.

V dalších dopisech, až do roku 1885, se Zahradník stále vrací ke sporu s Kostěncem a k Weyrově odsudku své knížky.

Dále si Weyr omočil, maje snad zlost na kritiku Vaší a Vaněčkovu ... že by byl Weyr i lži proti mne bojoval, toho jsem se nenadal, neměl jsem ho již za dobrého přítele, nicméně choval jsem se vůči němu stejně srdečně vždy jako dříve. (dopis z 19. 3. 1884)

Díky za ocenění mé geometrie: přikládám ji, jak vyšla hotova pro školy; kdyby si ji Edvard přečetl, mohl by se častěji vzít za nos. (dopis z 27. 2. 1885)

Je pravděpodobné, že sepsání přísné recenze Zahradníkovy knížky bylo součástí „politiky“ související s obsazováním profesorských míst na české univerzitě, jak naznačuje i Zdeněk Nejedlý.

²¹⁾ Ludvík Kraus se narodil 9. dubna 1857. Studoval na reálce, potom jeden semestr na vídeňské polytechnice. Po složení maturitní zkoušky studoval na pražské univerzitě. Bylo to právě v době, kdy tam začal přednášet Eduard Weyr. Roku 1878 získal Kraus v Praze doktorát filozofie. Studoval dále v Mnichově u Felixe Kleina, čtyři semestry byl v Berlíně, kde poslouchal přednášky Weierstrasse a Kroneckera. Roku 1881 se habilitoval na pražské univerzitě; po jejím rozdělení přednášel čtyři semestry (1882–84) teorii funkcí a algebru na univerzitě české. Pro *Časopis* sepsal několik článků; první vyšel v době, kdy ho redigoval Eduard Weyr. V květnu 1884 byl Kraus navržen za mimořádného profesora. Je pravděpodobné, že právě Kraus probudil Weyrův zájem o algebru. Zemřel 1. ledna 1885. Eduard Weyr napsal komentář [W54a] k jednomu posmrtně vydanému Krausovu článku a publikoval dvě verze nekrologu (viz [W53a] a [W54]).

Seznam publikací Ludvíka Krause:

Note über aussergewöhnliche Specialgruppen auf algebraischen Curven,
Math. Annalen 16(1880), 245–259

Über rational umkehrbare Substitutionen,

Zprávy o zasedání KČSN 1882, 338–352

Über rational umkehrbare Substitutionen.

Zprávy o zasedání KČSN 1883, 187–196

Über Functionaldeterminanten,

Sitz.-ber. d. math.-natur. Cl. d. kais. Akad. d. Wiss. Wien, 90(1884),

2. Abth., 813–826

Základové arithmetiky. Dle výkladů prof. Weierstrassa,

ČPMF 12(1883), 153–184, 232–264

Základové nauky o funkcích racionálních,

ČPMF 14(1885), 49–66

Příspěvek ku transformaci jedenáctého řádu funkcí elliptických,

ČPMF 15(1886), 52–61

Důkaz věty, že existuje nekonečně mnoho kmenných čísel $kp + 1$, je-li p kmenné,

ČPMF 15(1886), 61–62

Poznámka k rovnicím, jež mají pouze realné kořeny,

ČPMF 15(1886), 63

Pedagogická činnost Ludvíka Krause na české univerzitě:

1882/83: *Základové nauky o funkcích* – 3 hod. v ZS

1882/83: *Úvod do nauky o funkcích (pokračování)* – 3 hod. v LS

1883/84: *Vyšší algebra* – 3 hod. v ZS i LS

1884/85: *Elliptické funkce* – 3 hod. v ZS

Poslední přednáška byla patrně jen ohlášena; dne 1. ledna 1885 Kraus zemřel.

Viz *Seznam přednášek kteréž se odbývati budou na c. k. české Karlo-Ferdinandově universitě v Praze, 1882–1884.*

Poznamenejme, že po Krausovi byl v Berlíně ve školním roce 1884/85 Matyáš Lerch; na přednáškách sedával (podle zasedacího pořádku) vedle Soujji Kovalevské (1850–1891).

- ²²⁾ Eduard Weyr žádal o studijní dovolenou již pro zimní semestr školního roku 1883/84; chtěl v Berlíně poslouchat Weierstrassovy přednášky. Jeho přednášku na technice měl suplovat Augustin Pánek. Weyr však nakonec dovolenou nenastoupil, neboť se dozvěděl, že Weierstrass bude trávit zdravotní dovolenou ve Francii a přednášet nebude. (viz [21], I/2, str. 134)

Dne 30. října 1885 píše Weyr z Berlína (Kurfürstenstrasse 35) Jaroslavu Vrchlickému (1853–1912), který od roku 1877 působil patnáct let jako sekretář české techniky:

Weierstrass, u kterého jsem byl velmi vlídně přijat a který osobně na mě hluboký dojem učinil, nepřednáší tento semestr; on odjede do Meranu, aby se zotavil. Budu navštěvovati Kroneckerovy a Fuchsovy přednášky. Tyto dnes započly a mohu říci, že mě to činilo náramnou švandu, když jsem se zase po tolika letech do škamny posadil, zdálo se mi jako bych omládl a smát jsem se musil, když jsem tu mládež pozoroval kterak s pietou však hortlivě si zapisovala, i poklesky pana Fuchse, které tento za chvíličku opravil a mládež s ním. Byl tam ještě jeden starý kozák a s tím jsme se na sebe sympaticky dívali, nejspíše že se brzo blíže poznáme. Prof. Fuchs mě po přednášce vyzval, abych se účastnil v sobotu banketu, který pořádají Weierstrassovi kollegové

na počest jeho 70. narozenin v Hôtelu de Rome i pozvání to jsem s radostí přijal a tak zýtra ten zdejší učený svět důkladně okouknu.

Pro zajímavost uvedme ještě úryvek z dalšího Weyrova dopisu Vrchlickému ze dne 28. 11. 1885:

K Vašemu dotazu po mé návštěvě zdejších uměleckých sbírek ... dosavad jsem nebyl nikde, než v opěře ... Do sbírek se chystám teprve o vánocích; mám po čas přednášek příliš mnoho na práci. Na vánoce domů nepojedu; končí zde teprve asi 20. prosince a počínají již asi 4-ho ledna, a pak se těším, že v prázdninách si mnohé věci vědecké srovnám, na které mně nyní čas nezbývá. (LA PNP, fond J. Vrchlický)

O přátelských vztazích Eduarda Weyra a Vrchlického svědčí i Vrchlického knížka *Symfonie* (Praha 1878) s vepsaným věnováním Eduardu Weyrovi, která se v rodině zachovala. V LA PNP se zachovaly další dopisy a navštívenky Eduarda Weyra zaslané Vrchlickému.

O Weyrově pobytu v Berlíně viz [5], str. 462, [4], str. 144, a [15], str. 260.

- ²³⁾ Josef Beneš (1859–1927), pojišťovací matematik, který později působil jako docent na technice, píše:

Svým dopisem, prof. Escherichovi zaslaným, a zvláště motivem, proč u nás zůstane, uchystal české počtářské rodině roztomilé překvapení ... dopisem oním přitulil své jméno k našemu kroužku tím těsněji, čím je vlastními pracemi vzdálil do nejpřednějších řad pracovníků světových. (ČPMF 19(1890), str. 302–303)

... nabídku tu nepřijal; rozhodnutí jeho uvítáno bylo tenkrát s jásotem a s vděčností v českých kruzích vědeckých. (viz [2])

Výbor Jednoty, aby dal najevo svoji vděčnost, uspořádal 21. června 1890 na počest Eduarda Weyra přátelský večer (u příležitosti Weyrových 38. narozenin). Viz Výroční zpráva JČM za správní rok 1889–90, str. 4–5, a [17], str. 44.

- ²⁴⁾ Sňatek Eduarda Weyra a Leopoldiny Pazderníkové viz *Kniha oddaných* VIN O 2, fol. 265 (Archív hl. m. Prahy). Civilní sňatek Berty Weyrové a L. Brumlíka viz matrika S–1–1871–1895, fol. 102 (Obvodní úřad Praha 1, Vodičkova 18).

Leopoldina Pazderníková se narodila 21. ledna 1863 ve Vlašimi č. 19; její otec byl velitelem četnické hlídky, později pracoval v Praze jako konduktér. Měla nemanželského syna Václava (nar. 8. 11. 1880 v Praze), který později pracoval jako lakýrník. Zemřela 30. dubna 1895 (carcinoma uteri), pohřbena byla 3. května na Olšanech, ale ne do hrobu rodiny Weyrů (!!!). Viz matriky M 25-1, Vlašim 13, fol. 61 (Státní oblastní archiv, Praha 2, Horská 7) ; ŠT Z 12, fol. 71 (Archív hl. m. Prahy).

K sňatku mělo patrně dojít už někdy na jaře 1888, jak můžeme soudit např. ze dvou dopisů Enila Weyra Augustu Seydlerovi (viz dále) a z toho, že si Eduard Weyr nechal vystavit křestní list, který pak při sňatku použil, už

17. prosince 1887. Seydler hodnotí Eduardův sňatek jako „bravurní kousek“ (dopis Strouhalovi, ÚA AV ČR, fond A. Seydler).

Dne 8. dubna 1888 píše Emil Weyr z Vídně Augustu Seydlerovi:

Tvé psaní jsem včera večer obdržel a poděsilo mne přímo. Ja tu dámu neznám, nikdy jsem jí neviděl, nevím ani jak se jmenuje jen sem tam jsem né příliš lichotivé věci oní slyšel ... když by se Eda rozhodl si jí vzít ... musí být o její neúhonnosti přesvědčen. Kollega Blažek mi arci potvrdil že byla milenkou jakéhosi stavitele Stroka [?] v Praze ale snad jí sliboval ženění a nechal ji pak seděti. ... Na každý pád se mi zdá že Eda hrozně chybuje vzhledem k sobě i k nám všem. ...

O deset dní později, dne 18. dubna 1888, následuje další dopis.

Tvé psaní jsem obdržel. Prosím Tě je Eda při rozumu? Mozek jeho musí být popleten neb kdyby si toho byl vědom co dělá tak by nemohl ani okamžik váhati jak mu kážou jednati sociální a rodinné jeho poměry. Můj ty Bože! Najde holku která se patrně již s jinými potloukala, vždyť má již 4letého nemanželského arci hochu kterému Eda není otcem jelikož jí tenkrát neznal. On to ví, on opět s ní dělá ostudu po čtyry roky a pak si jí vezme! Když to přemyslím tak se v skulku bojím že se Eda zbláznil aneb že se co nevidět zblázní. Bůh mu buď milostiv! ... já sám mimo toho fakta že si vydržuje maitressu nevěděl nic jiného. Tam se dozvím k mému ustrnutí že ona měla již dříve dítě, o čemž Eda prý věděl neb ho i hračkami obdařoval. To jsou výsledky tak zvaného liberalismu. Já jsem byl skoro nenáviděn a jsem nyní jistě tím více, že je moje žena z dobré spořádané rodiny, ano ta okolnost že je tchán dvorním radou jest přímo hanba! vždyť to musejí být patolizalové, zpátečníci co s dvorními radami zacházejí neb dokonce s nimi v příbuzenství jsou. Ale takhle s dívkama jezdil v kočáře chodit po bálech a lekracích ... to je ten pravý liberalismus to se člověk ukáže jako hrdina který si z ničeho nic nedělá ani ne ze všeobecného posměchu a ostudy! ... Bůh vás tam potěš, mně tam tak brzo nevidíte. ... Spal to psaní!

Velmi zajímavý je i Emilův dlouhý dopis Seydlerovi z 3. března 1889, ve kterém píše o falešně interpretovaném liberalismu. (Všechny tři dopisy jsou v ÚA AV ČR, fond A. Seydler.)

- 25) Dne 24. 7. 1890 zasílá F. J. Studnička ministerstvu přípis žádající vytvoření druhé stolice matematiky. Píše, že výuku matematiky nemůže zvládnout jeden vyučující, že je třeba zřídit další katedru, podobně jako na ostatních rakouských univerzitách. Zasedání profesorského sboru dne 23. 10. 1890 podporilo Studničkův návrh. V přípisu ministerstvu ze dne 12. 11. 1890 je požadováno zřízení druhé stolice matematiky a dokud toto nebude provedeno, zavedení tříhodinové přednášky o syntetické geometrii, kterou by vedl za úhradu Eduard Weyr. Ministerstvo druhou katedru z finančních důvodů nezřídilo, ale uvolnilo prostředky na úhradu přednášek Eduarda Weyra. Viz L. Nový: *K otázce rozsahu a personálního obsazení výuky matematiky na pražské universitě v letech 1882–1914*, Zprávy komise pro dějiny př., léc. a tech. věd ČSAV 17(1964), str. 19–27. Viz též [13].

Obsazování profesorských míst bylo důležitým tématem úvah tehdejších činitelů. Profesor Gabriel Blažek, od roku 1887 říšský poslanec za Staré Město pražské, píše dne 27. ledna 1890 F. J. Studničkoví:

Co se kandidátů týče, nesmí se zapomenouti, že máme dlouholetého docenta Pánka, jež vykazuje vědeckou činnost, znamenitým jest učitelem; nebylo by spravedливо, kdybychom jej ignorovali, a již z tohoto důvodu nemyslím, že by se Lerch jako jediný na místo uprázdněné donavřhl, zejména hledí-li se k jeho dosavadní menší pedagogické způsobilosti. Kdyby tedy povoláním Weyrovým mělo se Lerchovi prospěti, měl bych za to, aby se akce zahájila poněkud později, snad teprv za rok, aby Lerchovi poskytnuta byla příležitost, aby se supplováním mé stolice i pedagogicky zdokonalil. (LA PNP, fond F. J. Studnička)

- ²⁶⁾ Ze všech Eduardových sourozenců byla roku 1890 nezaopatřená snad jen nejmladší sestra Helena, které bylo 23 let a která patrně v té době žila v rodině Emila Weyra ve Vídni. O dalších závazcích Eduarda Weyra se můžeme jen dohadovat.

Jeho synovec František Weyr se k tomuto problému také vyjádřil. O svém strýci Eduardovi píše:

Jinak byl asi v mládí tím, čemu se říká „veselý kumpán“, milovník dobrého truňku a vůbec labužník, který na příklad k vůli rakům dovedl dojížděti z letního bytu do Prahy, a společník, který mezi svými přáteli rád si zahrál v karty o poměrně vysoké peníze. Petr ... píše, že „různé potřeby nejbližších i vzdálenějších příbuzných jeho vyžadovaly na něm velkých obětí finančních a zvláště po smrti svých rodičů byl různými závazky (?) velmi obtížen“. Nevím, kdo Petrovi dal tyto informace — sám jsem se nikdy nic takového nedozvěděl a nevím také, kteří „nejbližší příbuzní“ by to vlastně mohli být, neboť jeho bratři tenkrát žádných podpor nepotřebovali a sestry, až na nejmladší Helenu, byly dobře vdány; Helena pak jistě neměla žádných „různých potřeb“. A nějakých vzdálenějších příbuzných rodina Weyrova, pokud vím, vůbec neměla. Proto mám podezření, že ony „různé závazky“ mohly snad pocházeti ze hry v karty. ([19], str. 44–45)

V dřívějších dobách stýkal se Šamberk často se strýcem Eduardem Weyrem u „Pinkasů“, kde se prý hrávalo v karty o velké peníze. ([19], str. 223)

Od roku 1890 až do smrti roku 1903 měl tedy Weyr vlastně dvě místa. V té době marně usiloval o přiměřené postavení náš nejlepší tehdejší matematik Matyáš Lerch. V letech 1886–96 byl asistentem na technice; asistentura však nemohla trvat více než deset let. Zásluhou Hermiteova doporučení se nakonec Lerch stal profesorem matematiky ve švýcarském Fribourgu; působil tam v letech 1896–1906. Karel Petr uvádí, že Hermite činil na Weyra nátlak, aby se Lerchovi zaopatřilo přiměřené vědecké působíště; Weyr neudělal nic. Viz K. Petr: *Matyáš Lerch*, Almanach ČAVU 33(1923), str. 116–138; K. Čupr: *Prof. Matyáš Lerch*, ČPMF 52(1923), str. 301–313. Viz též [13].

Ocitujme úryvek z Lerchova dopisu profesoru Eduardu Babákovi (1873–1926) z 5. června 1907:

Krátce před svou smrtí na počátku roku 1901 psal zvěčnělý můj přítel, genialní matematik francouzský Karel Hermite nebožtíku Ed. Weyrovi list, v němž mu kladl na srdce, aby se postaral o můj návrat do vlasti; bylo to právě tehdy, kdy mi byla pařížskou akademií udělena hlavní cena ...; to psaní se prý nachází v pozůstalosti Weyrově u pí dvorní radové Weyrové. Ovšem Weyrovi nikdy nenapadlo ve smyslu tohoto listu jednati a známá klika se postarala o to, aby v době důležité (při obsazování místa po Studnickovi) o mně se šířily věci všeho druhu, jen ne pochvalné. Kdyby tento list Vám mohl být zapůjčen, to by osvětlilo kus mé životní historie. (LA PNP, fond E. Babák)

- 27) Josef Silvestr Vaněček se roku 1884 marně ucházel o docenturu na univerzitě, později se bez úspěchu snažil získat v Praze místo středoškolského profesora. Vztahy J. S. Vaněčka a jeho bratra Matěje Norberta Vaněčka (1859–1922) k bratřím Weyrům a k Jednotě vůbec příliš přátelské nebyly. J. S. Vaněček ve svém spisku *O dějinách geometrie* (Pardubice 1882) píše:

... o českých soustavných spisech z oboru geometrie z příčin nasnadě ležících pomlčeti dlužno. (str. 40)

O francouzském matematikovi M. Chaslesovi Vaněček uvádí:

Podporoval všechny mladé učence, kteří se k němu o radu neb pomoc uchýlili. Jak rozdílným tu byl od oněch, kteří v každém vidí ihned soupeře a kladou mu všechny možné překážky, ač sami jenom takovými povahami, jakou byl Chasles, pozdviženi byli! (str. 36)

Vztahují se tyto poznámky na bratry Weyry a jejich učebnici *Základové vyšší geometrie* z let 1871–78?

Viz J. Sobotka: *Josef Silvestr Vaněček*, Almanach ČAVU 33(1923), str. 138–151; V. Hruška: *Posmrtná vzpomínka na Mat. Norb. Vaněčka*, ČPMF 52(1923), 313–319; J. Folta: *Dva představitelé „České geometrické školy“*, Zprávy Komise pro dějiny přír., lék. a tech. věd ČSAV 12(1962), str. 13–21; Ottův slovník naučný; Naše věda IV, str. 199.

O profesuře Karla Pelze viz [21], I/2, str. 290.

- 28) Viz matrika V O 1897–1900, fol. 31, Obvodní úřad Praha 1, Vodičkova 18. Karel Teige (1859–1896), syn K. A. Teigea (1827–1907) a A. Vančurové (1840–1909), působil jako středoškolský profesor, hudební odborník, spisovatel, žurnalista a organizátor pražského hudebního života. Psal studie o hudbě, ale i o matematice a fyzice, byl členem Jednoty (1880). Jeho bratr Josef (1862–1921), doktor práv a filozofie, byl historik a městský archivář, který napsal řadu prací o českých dějinách a o pramenech k jejich studiu. Josefův syn Karel Teige (1900–1951) byl významný umělec, kritik a teoretik umění, o kterém se po roce 1989 opět mnoho mluví a píše a jehož práce opět vycházejí.

Karel a Terezie Teigeovi měli dvě děti. Dcera Marie (1893–1900) zemřela na černé neštovice, syn Karel Teige (1891–1965) vystudoval filozofickou fakultu v Praze v letech 1911–15 a působil jako asistent a mimořádný profesor

teoretické fyziky na UK v Praze od roku 1916 do roku 1951. Jeho dcerou je překladatelka dr. Helena Stachová.

O Terezii Štětkové–Teigeové–Weyrové a jejím synu Karlu Teigeovi se zmiňuje prof. V. Novák v knize *Vzpomínky a paměti* (Brno 1939) na stranách 20, 286, 287.

Zachovala se navštívka Eduarda Weyra zasláná Terezii Teigeové s napsaným krátkým sdělením na rubu ze dne 7. června 1897. Zachoval se i velký krásný obraz — portrét Terezie Teigeové–Weyrové.

- ²⁹⁾ Zábोří (blízko Týnce nad Labem) má pěkný románský kostel z poloviny 12. století s původním bohatě zdobeným portálem a věží (kresba portálu viz Světozor 27(1893), str. 236). V Zábोří býval i J. Vrchlický, A. Klášterský a další. Viz J. Vokál (red.): *Zábोří nad Labem 1080–1980*, 32 stran.

Do Zábोří jezdila rodina Weyrů již v sedmdesátých letech, jak vyplývá z korespondence Emila a Eduarda (viz [19], str. 38). Koncem století pobýval Eduard Weyr s rodinou v Zábोří vždy v létě. V květnu 1902 zakoupila Terezie Weyrová v Zábोří domek č. 88 s velkou zahradou; tento objekt byl v jejím vlastnictví až do roku 1916. Domek existuje téměř v původním stavu, zahrada však byla silně redukována.

Dne 5. června 1902 píše Eduard Weyr Bohuslavu Raýmanovi:

Mám se zařizováním letního bytu v Zábोří, kde jsme si koupili domek se zahradou, plně ruce práce a dlím často tam.

- ³⁰⁾ Dům byl majetkem spolku *Domácnost* (dodnes je tento nápis na fasádě), byl vystavěn roku 1899.

*Nynější místnosti jsou nádherné a úpravné; dům má ústřední topení, prádelny na půdě. — Bydlil tu dvorní rada Ed. Weyr ... (F. Ruth: *Kronika Královské Prahy a obcí sousedních*, V Praze 1903–1904, díl II, str. 643).*

Zachovala se (velmi nekvalitní) fotografie Eduarda Weyra na balkoně ve 3. patře.

Eduard Weyr se velmi často stěhoval, podobně jako rodina jeho rodičů. Od roku 1875 jsou uváděny tyto adresy: Ječná 33, Ječná 35, Ječná 29, Krakovská 13, Ječná 33a, Tylovo nám 700, Karlova 7, Žitná 699, Tylovo nám 699, Žitná 3, Žitná 1, Klicperova 7, Lazarská 3.

- ³¹⁾ Zachovaly se tři dopisy Eduarda Weyra manželce Terezii poslané z Nizzy (*Jsem od komárů na rukou celý poštipaný, neřádi koušou více než jejich kolegové zábořští ...*), pohled z Monaka nevlastnímu synovi Karlovi, tři dopisy Terezie Weyrové poslané do Nizzy i dopisnice zasláná do Nizzy Strouhalem (s nalepenou Strouhalovou fotografií), která však už Weyra nezastihla a vrátila se zpět do Prahy. Zachoval se i dopis Terezie Weyrové Eduardovi do lázní Ahlbeck ze srpna 1899.
- ³²⁾ V práci [14] je otištěna zpráva komise profesorů Studničky, Strouhala, Grusse a Petra z 20. dubna 1902, ve které se podrobně zdůvodňuje potřeba zřízení druhé profesury a jmenování Weyra řádným profesorem matematiky na univerzitě. Viz též [13], kde je otištěn podrobný rozbor situace ve výuce

matematiky na české univerzitě od profesorů Kolářka, Grusse a Petra ze dne 14. 1. 1904.

33) Karel Petr píše, že

... zachvácen byl prudkou chorobou srdeční. Šest neděl nepřetržitě bráněno jemu touto nemocí ve spánku a v ulehnutí na lůžko a lékaři už vzdali se naděje, avšak silný Weyrův organismus překonal tento záchvat a nastalo rychlé zotavování. ([5], str. 464–465)

Václav Řehořovský uvádí:

... asi před pěti lety počal churavěti; byly to počátky srdeční nemoci, která znenáhla se vyvíjela. (viz [2])

Karel Petr však píše navíc toto ([4], str. 145):

... trpěl totiž v posledních letech několikrátě zánětem průdušek.

34) SÚA, MKV/R 5 Prag Phil. Prof./106 — Karel Petr. V lednu 1903 byla habilitace Karla Petra přenesena z české techniky v Brně na filozofickou fakultu české univerzity. V únoru zemřel profesor Studnička. V březnu byl Petr pověřen konáním přednášek a seminárních cvičení a v červnu byl navržen za mimořádného profesora matematiky, kterým byl ještě téhož roku jmenován. K tomuto účelu sloužil Weyrův posudek. Viz též [13].

Zachoval se i dopis Eduarda Weyra Bohuslavu Raýmanovi ze dne 5. června 1902, který se týká mj. i obsazování míst na univerzitě:

Z mladší generace mathem. jsou slibnými talenty pp. Dr Arnošt Dittrich a Jan Vojtěch, jakož o tom svědčí jich seminární práce v našem Časopise otištěné; o jiných, ne jsa v semináři účasten, to s určitostí tvrditi nemohu, ... Ze starších mám prof. dra Petra v Brně za sílu zdatnou, hotovou, která by naší fakultě sloužila ku cti, nemluvě ani o Lerchovi, jenž jako laureat Institutu jest ovšem hors concourt a v každém ohledu chlapík. (LA PNP, fond B. Raýman)

35) Viz Výroční zpráva JČM za správní rok 1902–1903, str. 3, ČPMF 33(1904), str. 1.

Zarážející je skutečnost, že byl Weyr pohřben v Záboří a ne v Praze, kde měla rodina svůj hrob.

Nekrology: Národní politika č. 200, 24. 7., str. 5; Pražský illustrovaný kurýr č. 199, 24. 7., I. příloha, str. 2; Pražské noviny č. 200, 24. 7., str. 4; Hlas národa č. 199, 24. 7., str. 2; Lidové noviny č. 168, 25. 7., str. 3; Ilustrovaný svět č. 40, str. 940–941 (fotografie); Zlatá Praha, str. 479–480 (podobizna); Zvon, str. 632; Osvěta, str. 943–944; Katolické listy 24. 7. 1903, str. 3, Živa 14(1904), č. 2, str. 61, atd.

Parte České akademie, parte profesorského sboru české techniky a parte Jednoty jsou v ÚA AV ČR, fond ČA, fond KČSN.

Zachovala se kondolence rektora univerzity J. Horbaczewského (1854–1942).

V Záboří se Eduard Weyr stýkal s Antonínem Klášterským (1866–1938); chodívali spolu na procházky. Klášterský vzpomíná:

Bylo to sice podivné, že nejšpatnější matematik pod sluncem chodí tu s největším tehdy naším matematikem, ale rozuměli jsme si a bavili se dobře, měl prof. Weyr pochopení a zájem i pro poesii a literaturu. ... napsal jsem za ním několik svých veršů a našel je ještě dnes ve starých svých rukopisech:

Za Eduardem Weyrem

Tou cestou, již den za dnem
jsi chodil, zase jdu,
kde ani nenapadne,
jak všechno schne a vadne,
v tom rajském rozhledu.

A zdá se mi, že potkám
tě záhy jako dřív,
kdy pod klenbami boru
ke chvílce pohovoru
jsi vlídně z dálky kýv'.

Leč marně otáčím se
zrak noře do dále,
ty cesty zde se vinou,
a ty šel's jistě jinou,
kterou jsme neznali.

I stromy se mne ptají,
kde zdržel jsi se dnes?
A sosny na pokraji
ven z lesa vyhlédají,
zda uzří tě již kdes.

A ty spíš zatím tíše,
v kříž ruce na hrudi,
do sadů tvojich mladých
již jitřní vítr zadých',
však tebe nezbudí.

Spí tedy u svých lesů,
a jejich tichý šum,
ježž tolik rád jsi míval,
kéž sladce by ti splýval
do věčných tvojich dum!

(A. Klášterský: *Vzpomínky a portrety*, Fr. Borový, Praha 1934, str. 485–487, viz též str. 332. Dále viz *Osvěta* 2(1903), str. 816.)

³⁶⁾ Viz výroční zpráva JČM za správní rok 1903–04, str. 6 a 15–36, kde je uveřejněn seznam přírůstků knihovny Jednoty; knihy z pozůstalosti Eduarda Weyra jsou vyznačeny křížkem (101 titulů), takže je možno si udělat poměrně dobrý obraz o jeho matematické knihovně. Viz též ČPMF 34(1905), str. 64, *Živa* 15(1905), 121–122.

- ³⁷⁾ Viz [4], [5], [6], [8]; ČPMF 33(1904), str. 179. Původně měl psát tato pojednání Augustin Pánek (viz Výroční zpráva JČM za správní rok 1902–1903, str. 4, resp. ČPMF 34(1905), str. 64, 467), ten se však v té době vzdal i redakce *Časopisu*. Zřejmě to souviselo s tím, že začal na technice suplovat Weyrovy přednášky a vzápětí tam byl jmenován řádným profesorem.

Karel Petr měl po Weyrově smrti v ruce různé listiny a Weyrovu korespondenci; tyto materiály byly zapůjčeny rodinou Eduarda Weyra. Dále měl zápisky, které mu dal k dispozici Augustin Pánek. Weyrova korespondence se později ztratila, jak Petr uvádí již roku 1922 (viz K. Petr: *Matyáš Lerch*, Almanach ČAVU 33(1923), 116–138, str. 123).

- ³⁸⁾ Viz Výroční zprávy JČM za správní rok 1903–1904, str. 7; 1904–1905, str. 6–7, 13; ČPMF 34(1905), str. 64, 262; 35(1906), str. 48. Viz Pražský illustrovaný kurýr, I. příloha k č. 289 (19. 10. 1904). Viz pozvánka ke slavnosti svěcení pomníku (Archív AV ČR, fond ČA, inv. č. 258).

Pomník na hrobu Eduarda Weyra stál Jednotu 1.500,- K; fotografie pomníku a medailonku z náhrobku s Weyrovou podobiznou jsou v ČPMF 34(1905) za stranou 464. Poznamenejme, že se původně jednalo o zřízení hrobu na Vyšehradě. Viz [17], str. 66–67.

Roku 1920 byla do hrobu uložena Terezie Weyrová, druhá žena Eduarda Weyra. Hrob je na Olšanech, hřbitov 6, odd. 3, hrob 5.

- ³⁹⁾ Tiskem vyšlo:

Kytice ambažurských popěveků. K večírku Křížíkovu dne 18. dubna 1896 uvil Dr. Jan Buchal.

105 ran ambažurských (v desíti zpěvech). Ku slavnosti všech rytířů 1896 vypálil prokurator. V Praze. Tiskem Jana Rokyty, Bredovská ulice. Vlastním nákladem.

ambažůra (ampa-), ž., z franc. embouchure = chuť (k pití), nálada (hovor.); = kořalka (lid.); v hudbě = nátisk. (P. Váša, F. Trávníček: *Slovník jazyka českého*)

Na Ambažuru vzpomíná průmyslník, politik a spisovatel Ladislav Novák (1872–1946):

... dvakrát týdně zasedali rytíři Ambažury v „síni sloupové“, která své honosné jméno odvozovala od sloupu, na němž kdysi klenba spočívala. Společnost skládala se jen z vyvolenců pasovaných slavnostně v nadřčené dvoraně na rytíře Ambažury, ovšem teprve po odbytých letech panošských a po přísné zkoušce. Těchto slavnostních „sedání“ — byla to v dějinách snad první nepochybná „sedání“, neboť rytíři Ambažury si své erby skutečně jen vyseděli — ...

Passování na rytíře mělo vždy ráz velice slavnostní. „Sloupová síň“ vyzdobena byla erby rytířskými, jež utipně maloval osvědčený ilustrátor „Humorů“ malíř Krejčík. „Stařešinové“, jak jsme říkali nejstarším členům sboru, J. Wohanka, můj otec a J. Veselý, dostavili se v lesklých plechových brněních,

s přilbami a hledím, zakrývajícím obličej a „krevní písar“ Dr. A. Lindner se objevil v černé sutaně s rudým baretem.

*Po zkoušce, záležející ze tří humorných otázek, byli panoši pasováni na rytíře třemi úderý meče na rameno, a poté se rozproudila veselá zábava až do kuropění. (L. Novák: *O těch, kteří odešli*, 1940, str. 28; viz též [19], str. 46–47)*

Jména některých členů Ambažury viz ČPMF 24(1895), str. 185.

O Ambažure se zmiňuje na několika místech i právník František Weyr:

... do staroslavné „Ambažury“ u Pinkasů, jejímž horlivým účastníkem byl i strýc Eduard Weyr, a jejímž členem býval i můj nebožtík otec. ([19], str. 225)

V Archívu MU v Brně (fond Hostinský, kart. 11) je fotografie společnosti, která se scházela u Pinkasů v první polovině sedmdesátých let a která se nazývala *Batulace*. Jsou tam snad zachyceni mezi jinými i Emil, Eduard a Bedřich Weyrové; podoba Emila je průkazná, stejně jako podoba A. Pánka. Společnost *Batulace* existovala ještě v druhé polovině osmdesátých let.

- ⁴⁰⁾ Augustin Pánek působil jako učitel na vyšší střední škole v Praze na Malé Straně, pozdějším Nerudově gymnáziu, od roku 1872 jako soukromý a později honorovaný docent české techniky; mimořádným profesorem byl od roku 1896.

O změnách v obsazení profesorských míst na technice i na univerzitě viz např. [2i], I/2, str. 296–302, a [13].

Literatura

- [1] *Eduard Weyr*, Živa 13(1903), 189–190, 284
- [2] *Professor Eduard Weyr*, Moravská Orlice 41(1903), č. 243 a 245 (23. a 25. 10. 1903) — publikováno též pod názvem *Za Eduardem Weyrem*, Lidové noviny 11(1903), č. 246 a 247 (27. a 28. 10. 1903)
- [3] B. K.: *Prof. Dr. Eduard Weyr †*, Technický obzor 11(1903), č. 11, 243–244 (podobizna)
- [4] Petr K.: *Eduard Weyr*, Almanach České Akademie, 14(1904), 143–156 (fotografie na str. 148)
- [5] Petr K.: *O životě Eduarda Weyra*, ČPMF 34(1905), 457–467 (fotografie Eduarda Weyra, jeho hrobu a medailonu na něm za str. 455 a 464; oznámení o úmrtí Ed. Weyra viz ČPMF 33(1904), 1)

- [6] Petr K.: *O Weyrově činnosti v math. analýsi a algebře*, ČPMF 34(1905), 468–489
- [7] Sobotka J.: *O Weyrově činnosti v geometrii*, ČPMF 34(1905), 490–509
- [8] Petr K.: *Chronologický seznam publikací Ed. Weyra*, ČPMF 34(1905), 509–516
- Práce [5] – [8] vyšly pod celkovým názvem *O životě a činnosti Eduarda Weyra* a to též samostatně (JČM 1905, 60 stran).
- [9] *O našich matematicích a fysicích*, Rozhledy mat.-přír. 24(1944/5), 78–80
- [10] Seifert L.: *První české práce matematické*, Rozhledy mat.-přír. 24(1944/5), 87–89
- [11] Martínek J.: *František Weyr (K přejmenování náhodských ulic.)*, Jiráskův kraj, č. 2 z 11. 1. 1946, str. 2–3
- [12] Menšík M.: *Sto let od narození českého matematika Eduarda Weyra*, ČPM 77(1952), 317
- [13] Mandlerová J.: *K příchodu J. Sobotky na českou universitu v Praze r. 1904*, Zprávy Komise pro dějiny přír., lék. a tech. věd ČSAV 18(1964), 45–59
- [14] Folta J., Mandlerová J., Nový L.: *Matematika na pražské universitě v letech 1900–1918*, AUC, Hist. Univ. Carol. Pragensis 8(1967), 7–43
- [15] Folta J., Nový L.: *Eduard Weyr a pražská matematika 2. poloviny 19. století*, Acta Polytechnica VI, 1, 1969, 253–268
- [16] Velflík A. V.: *Dějiny technického učení v Praze*, Praha, díl I: 1906 a 1909; díl II: 1910 a 1925
- [17] Posejpal V.: *Dějepis Jednoty Českých Matematiků*, Praha 1912 (fotografie Eduarda Weyra, hrobu a plakety na něm za str. 64, 66 a 68)
- [18] Nejedlý Z.: *T. G. Masaryk, I, II, III, IV*, Praha 1930–1937
- [19] Weyr F.: *Paměti. Díl I. Za Rakouska (1879–1918)*, Archiv MU Brno, fond B 63 – František Weyr
- [20] Nový L. a kol.: *Dějiny exaktních věd v českých zemích do konce 19. století*, Praha 1961
- [21] Jílek F., Lomič V., Horská P.: *Dějiny Českého vysokého učení technického*, I. díl, část 1, 2, Praha 1973, 1978 (podobizny bratří Weyrů 1/2, str. 135)
- [22] Folta J.: *Česká geometrická škola. Historická analýza*, Studie ČSAV č. 9, Academia, Praha 1982

- [23] *Riegerův slovník naučný*, díl XI, Praha 1874 (str. 266 – heslo „Vejr“)
- [24] *Ottův slovník naučný*, Díl XXVII, Praha 1908 (o Eduardu Weyrovi na str. 207–208)
- [25] *Masarykův slovník naučný*, díl VII, Praha 1933 (o Eduardu Weyrovi na str. 840)
- [26] *Biographisches Lexikon des Kaiserthum Oesterreich* (Constant von Wurzbach), Band LV, Wien 1887 (o Eduardu Weyrovi na str. 205–206)
- [27] *J. C. Poggendorff's biographisch-literarisches Handwörterbuch zur Geschichte der exacten Wissenschaften*, Band III (1858–1883), Band IV (1883–1904), Band VI (1923–1931), Leipzig 1898, Leipzig 1904, Berlin 1936–1939 (o Eduardu Weyrovi na str. 1435–1436, 1623–1624 a 2860)

Sborník
Jednoty Českých Matematiků
v Praze.

— — — — — Číslo I. — — — — —

EDUARDA WEYRA

Projektivná geometrie

základných útvarů prvního řádu.

V PRAZE.

Nákladem Jednoty Českých Matematiků.